

Posudek na rigorózní práci Mgr. Kateřiny Kalinové

Filozofická fakulta – katedra sociální práce

Univerzita Karlova v Praze

Posudek na rigorózní práci Mgr. Kateřiny Kalinové

„Systémová podpora resocializace osob po výkonu trestu odnětí svobody v oblasti zaměstnávání na otevřeném trhu práce v kontextu postpenitenciární péče“

1. Hodnocení úvodu, cíle:

Úvod:

Téma resocializace osob po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody je pro mnoho pregraduálních i postgraduálních studentů lákovou oblastí, která má však mnoho úskalí. Autorka této práce se úspěšně hned prvnímu z těchto úskalí vyhnula, když svůj výzkumný záměr zacílila pouze na jednu výšeč širokého tématu, když se zaměřila na část resocializačního procesu spojenou se zaměstnáváním těchto osob. Téma rigorózní práce tedy autorka zvolila ve správném a „realizovatelném“ rozsahu.

Cíl rigorózní práce:

Cíl práce je samotnou autorkou definován takto: „Cílem praktické (výzkumné) části práce bylo zmapovat pracovní trh s detailnějším zaměřením na hlavní město Prahu a na možnosti, jaké mají jedinci se záznamem v rejstříku trestů při hledání úspěšného uplatnění se na trhu práce.“

2. Rozdělení práce – teorie a praktické části, metodika, literatura

První – teoretická část práce:

Je zapotřebí konstatovat, že teoretická část práce představuje slabší díl překládané rigorózní práce. Samotný poměrně stručný rozsah teoretické části není sám o sobě nutné považovat za chybu. Pokud by, byť stručná, teoretická část práce představovala kvalitní a vnitřně konzistentní text, který bude sloužit jako uvedení do praktické části, nebylo by možno nic namítat ani proti relativně stručnému textu. V tomto případě však teoretická část působí poněkud neuspořádaně a není patrné, proč teoretická část má právě takovou strukturu a obsah.

Pro celou teoretickou část platí, že v textu absentuje dostatečné množství odkazů a citací. Při čtení teoretické části se nelze ubránit otázkám, kde se poměrně rozsáhlá a zásadní tvrzení autorky berou. Pokud autorka přejímá vědecká tvrzení jiných, což je pravděpodobné a naprosto v pořádku, nelze dovést, kdo je původním autorem myšlenky. Nejde přitom o notoriety, které by odkaz na původní zdroj nepotřebovaly.

Mezi jisté věcné nedostatky teoretické části patří například to, že na str. 17 by bylo žádoucí vysvětlit a doplnit, že i když odsouzený má zákonnou povinnost pracovat, tato povinnost přijmout

zaměstnaní se nevztahuje na zaměstnavatele, kterými jsou soukromé subjekty. Na straně 19 autorka nesprávně uvádí, že program zacházení byl do zákona zapracován až v roce 2000. Celý zákon (včetně institutu programu zacházení) byl přitom přijat o rok dříve – tedy v roce 1999, jak nakonec vyplývá i jeho čísla: 169/1999 Sb. V roce 2000 zákon nabyl účinnosti, což zřejmě měla autorka na mysli. Zároveň tvrzení autorky postrádá důležité vysvětlení, že institut programu zacházení navazuje na předchozí institut „resocializačního programu“, dle právní úpravy předchozího zákona, který fakticky nahrazuje. Na str. 25 upozorňuji na nesprávně použitý termín „vězeňská správa“ namísto správného „vězeňská služba“, což je akceptovatelné v populárních novinových článcích, ale nemělo by být užíváno ve vědecké práci.

Pokud jde o jinak zajímavou myšlenku komparace některých vězeňských systémů v oblasti zaměstnávání vězňů, postrádám zhodnocení této komparace. Autorkou vybrané dvě země dávají dobrý smysl pro zařazení do komparace: Slovensko pro společnou historii a Norsko jako jistý „etalon“ moderního odborného zacházení v evropském kontextu. Škoda však je, že autorka v této komparaci zůstala u poměrně stručného popisu bez systematického srovnání přístupů. Pokud se bude autorka v budoucnu vědecky této oblasti dále věnovat, doporučoval bych tomuto srovnání věnovat větší pozornost. Zmíněná komparace měla dle mého názoru ambici být nejpřínosnějším dílem teoretické části práce. V další vědecké práci bych proto autorku povzbudil k dalšímu a hlubšímu rozvinutí komparace evropských vězeňských systémů v oblasti zaměstnávání.

Za nešťastné a zjednodušující formulace autorky lze považovat např. tvrzení, že „existence vězeňství sahá až do roku 1857“. Chce tím autorka říci, že před rokem 1857 institut uvěznění v žádné podobě neexistoval? Jen pro zajímavost připomínám, že v lidovém podání zřejmě nejpobláznivější vězeň Václav Babinský byl například na Špilberku uvězněn v roce 1841 a v roce 1855 převezen do Kartouz (Valdic). Autorka zřejmě chce poukázat na počátky moderního přístupu k věznění, pak je zapotřebí, ale lépe a správně formulovat svá tvrzení. Podobně zjednodušující tvrzení představuje formulace na str. 48, že před rokem 1989 se s odsouzenými nijak zvlášť nepracovalo (s výjimkou zaměstnávání). Autorka zcela pomíjí např. (byť dočasnou) existenci Výzkumného ústavu penologického pod vedením doc. Čepeláka a následné působení psychologů, pedagogů a sociálních pracovníků ve vězeňství již před rokem 1989.

Druhá – výzkumná část:

Pokud jsem teoretickou část označil za slabší část práce, na tomto místě bych rád ocenil velmi přínosnou část výzkumnou. Právě praktická část práce je důvodem, proč předloženou práci doporučuji přijmout k obhajobě. Autorka velmi vhodně zvolila kombinaci kvalitativního a kvantitativního přístupu.

I ve výzkumné části je však zapotřebí upozornit na některé slabiny. Větší pozornost by bylo zapotřebí věnovat formulaci hypotéz. Některé z hypotéz jsou z metodologického pohledu naformulovány špatně, což nakonec sama autorka zjišťuje, když např. nesprávně naformulovanou hypotézu č. 1 není schopná potvrdit ani vyvrátit.

Větší pozornost bych napříště věnoval interpretaci závěrů kvantitativního výzkumu. Čtenář se nemůže ubránit oprávněným otázkám, zda realita je skutečně tak pozitivní, jak vychází z analýzy inzerátů. Nelze poměrně optimistické vyznění analýzy inzerátů interpretovat například tak, že zaměstnavatelé se sice v inzerátech přijímání osob s trestní minulostí nebrání, ale v realu pak tyto osoby přijmout odmítnou? Odpovědi na podobné otázky se čtenář práce nedočká. Jistou korekci může představovat konfrontace výsledku analýzy inzerátů s řízenými rozhovory se zaměstnavateli, ale bylo by skutečně žádoucí se do budoucna této interpretaci věnovat komplexněji a do větší hloubky.

V každém případě výzkumnou část práce hodnotím jako velmi přínosnou a pokud by se autorka chtěla danému tématu věnovat např. v doktorském studiu, doporučuji zajímavý výzkumný záměr dále a podrobněji rozvést.

3. Literatura:

Autorka využívá převážně literaturu českou, sleduje také elektronické zdroje na webových stránkách. Rozsah literatury by mohl být obsáhlejší, ale domnívám se, že vzhledem k důrazu práce na výzkumnou část, je rozsah použité literatury akceptovatelný.

4. Ohodnocení:

Práci hodnotím stupněm **dobrý a doporučuji k obhajobě v rámci rigorózního řízení.**

Práce splňuje požadavky kladené na rigorózní práci.

5. Otázky k obhajobě:

1. Jak byste interpretovala závěry Vaší analýzy inzerátů na webových serverech? Nelze výsledky interpretovat jiným způsobem – např. jako nesoulad mezi zněním inzerátů a následnou realitou při přijímání osob s trestní minulostí do zaměstnání?
2. Jaké přístupy v zaměstnávání osob po propuštění z VTOS realizované v Norsku by dle Vašeho názoru bylo možné realizovat i v našich podmínkách?

V Praze dne 31. 10. 2024

PhDr. Mgr. Martin Kocanda, Ph.D.